

OPPILASHUOLLON JA OPPIMISEN TUEN KÄSIKIRJA ESIOPETUKSESSA

OPPILASHUOLLON JA OPPIMISEN TUEN KÄSIKIRJA ESIOPETUKSEEN

Sisällys

- 1. Johdanto**
- 2. Kodin ja esiopetuksen yhteistyö**
 - 2.1. Ideoita koulun ja kodin yhteistyön vahvistamiseksi**
 - 2.2. Huoltajatapaamismalleja**
 - 2.3. Oppilaskohtaiset tapaamiset**
 - 2.4. Monikulttuurisuuden huomiointi**
 - 2.5. Huoltajan asema yhteistyössä**
 - 2.5.1. Lapsi on huostaanotettu ja sijoitettu**
 - 2.5.2. Lapsi on avohuollon tukitoimena varhaiskasvatuksessa**
- 3. Esiopetuksen arviointimenetelmiä**
- 4. Lapsen tuen kolmiportaisuus**
 - 4.1. Yleinen tuki**
 - 4.2. Tehostettu tuki**
 - 4.2.1. Pedagoginen arvio**
 - 4.2.2. Oppimissuunnitelma**
 - 4.3. Erityinen tuki**
 - 4.3.1. Pedagoginen selvitys**
 - 4.3.2. Erityisen tuen päätös**
 - 4.3.3. HOJKS**
 - 4.4. Pidennetty oppivelvollisuus**
- 5. Tukitoimet**
 - 5.1. Eriyttäminen**
 - 5.2. Oppimisympäristö**
- 6. Oppilashuolto esiopetuksessa**
 - 6.1. Yhteisöllinen oppilashuolto eli YHR**
 - 6.2. Yhteistyö vanhempien kanssa yksilökohtaisessa oppilashuollossa**
 - 6.3. Koulupsykologin konsultaatio ja tuki**
 - 6.4. Koulukuraattorin palvelut**
 - 6.5. Vastaavan kuraattorin palvelut**
 - 6.6. Neuvolan terveydenhoitajan palvelut**
 - 6.7. Oppilashuoltoa määrittävät asiakirjat**

7. Nivelvaiheet

7.1. Varhaiskasvatuksesta esiopetukseen

7.2. Esiopetuksesta kouluun

8. Poissaolot esiopetuksessa

9. Esiopetuksen vuosikello

10. Lastensuojeluilmoitus ja yhteydenotto sosiaaliinhuoltoon tuen tarpeen arvioimiseksi

LIITTEET:

Liite 1 Suostumus oppilaan asioiden käsittelemiseen monialaisessa asiantuntijaryhmässä

Liite 3 Konsultaatiopyyntö koulukuraattorille tai –psykologille

Liite 4 Lasten kuntoutustyöryhmän (laku) suostumus

Liite 5 Hakemus opetuksen poikkeavaan ajankohtaan

1. JOHDANTO

Tämä esiopetuksen oppilashuollon ja oppimisen tuen käsikirja on laadittu seutukunnallisesti. Tekstiin on sisällytetty kuntakohtaiset käytänteet.

Vastaava käsikirja on laadittu myös perusopetukselle. Käsikirja korvaa aiemmin käytössä olleen Hyvän oppilashuollon mallin.

Käsikirjaa arvioidaan vuosittain ja tehdään tarvittavat muutokset ennen esiopetuksen toimintavuoden alkua.

2. KODIN JA ESIOPETUKSEN YHTEISTYÖ

Koti ja esiopetus yhdessä muodostavat lapsen ja nuoren kehityksen kannalta tärkeimmän kasvuympäristön. Yhteistyö kodin ja esiopetuksen välillä onkin ensiarvoisen tärkeää, eikä se saa rajoittua vain tilanteisiin, joissa esiopetus kaipaa vanhempien tukea vaikeuksien ratkomiseen. Vanhempien tulee voida olla mukana oman lapsen esiopetukseen liittyvien kysymysten käsittelyn lisäksi esiopetuksen kasvatustavoitteisiin, toimintakulttuuriin ja kodin ja esiopetuksen yhteistyöhön liittyvässä valmistelussa. Esiopetuksessa toivotaan myös tukea vanhempien verkostoitumisen rakentamiseksi, mikä osaltaan tukee esiopetusta ja oppilaita. Vanhempien osallisuutta on korostettu erityisesti uuden OPS16:n valmistelussa kuntatasolla.

2.1 Ideoita esiopetuksen ja kodin yhteistyön vahvistamiseksi

Suomen Vanhempainliitto on varhaiskasvatuksen, perusopetuksen ja toisen asteen oppilaitosten yhteydessä toimivien vanhempainyhdistysten yhteistyöjärjestö. Suomen Vanhempainliiton nettisivuilla julkaistaan ajankohtaista tietoa opetusta ja kasvatusta koskevista asioista sekä kodin ja koulun yhteistyöhön liittyvistä teemoista. Liitto toteuttaa vanhemmuuteen sekä kodin ja koulun yhteistyöhön liittyvää tutkimusta ja selvityksiä, joita julkaistaan liiton sivuilla. Käytännön yhteistyötä tukevaa materiaalia löytyy liiton ylläpitämällä Vanhempainilta.fi-sivustolla, josta löytyy konkreettisia välineitä ja ideoita kodin ja koulun yhteistyön toteuttamiseen. Kantavana ajatuksena on kasvatuskumppanuus ja entistä vuorovaikutuksellisempi yhteistyö vanhempien kanssa.

<http://www.vanhempainilta.fi/>

<http://www.vanhempainliitto.fi/>

Liite 1 Ideoita yhteistyöhön

Liite 2 Wilman käytön toimintakulttuuri – Ohje koulun henkilökunnalle

2.2 Huoltajatapaamismalleja

Kodin ja esiopetuksen yhteistyötä tehdään sekä yhteisö- että yksilötasolla. Yhteisötasolla lasten huoltajat ovat mukana kehittämässä esiopetuksen toimintaa ja tukemassa esiopetuksen ja ryhmän hyvinvointia, turvallisuutta ja yhteisöllisyyttä. Esiopetus tarjoaa mahdollisuuden huoltajien keskinäiseen vuorovaikutukseen ja sitä kautta vertaistukeen, esim. juhlista ja perheilloista. Yksilötason yhteistyöllä tuetaan yksittäisen oppilaan oppimisen ja kasvun edellytyksiä. Toimivassa yhteistyössä oppilaiden huoltajilla ja esiopetuksen henkilökunnalla on riittävän yhteinen käsitys yhteistyön tarkoituksesta ja toimintatavoista. (Perusopetuksen laatukriteerit, Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2012, minedu.fi)

Huoltajatapaamisten tavoitteina ovat siis niin lasta koskevien tietojen ja suunnitelmien jakaminen esiopetuksen ja kodin kesken, ryhmän ja esiopetuksen asioiden tiedottaminen koteihin kuin myös vanhempien osallistaminen oman lapsen ryhmän ja laajemminkin esiopetuksen käytänteissä ja toiminnassa.

2.3. Oppilaskohtaiset tapaamiset

Yksilötasolla tarvitaan mahdollisimman avointa ja arvostavaa keskusteluyhteyttä kodin ja esiopetuksen välillä molemminpuolisen tiedonkulun varmistamiseksi ja kasvatusvastuun jakamiseksi. Tämän yhteyden alustaa esiopetuksen työntekijät esittäytymällä huoltajille ja ilmaisemalla, että on tavoitettavissa ja toivoo yhteistyötä, sekä tarjoamalla tilaisuuksia tapaamiseen ja kasvotusten keskusteluun oppilaan asioissa säännöllisesti.

Lastentarhanopettajalta vaaditaan erilaisten perheiden kohtaamisessa herkkyyttä ja vaistoja, taitoa kuunnella ja nähdä asioita eri näkökulmista. Tapaamisissa tulee käyttää selkeää kieltä tarpeetonta ammattisanastoa välttäen. Sanattomien viestien huomaaminen ja ymmärtäminen on myös tärkeää. Lastentarhanopettajan myönteinen ja välittävä suhtautuminen rohkaisee huoltajia yhteistyöhön ja ilmaisemaan omat näkemyksensä.

Myös ryhmäkohtaiset vanhempaintapaamiset ovat hyödyksi niin jokaiselle lapselle kuin esiopetusryhmälle ja lastentarhanopettajallekin.

Oma esiopetusryhmä on lapselle läheinen ja tärkeä pienyhteisö. Myös vanhemmat ovat osa tätä yhteisöä. Lapsi viettää monta vuotta lapsuudesta varhaiskasvatuksessa. Nämä vuodet ovat lapsen kehityksen kannalta erittäin merkittäviä. Vanhempien tulee olla kiinnostuneita, aktiivisesti läsnä ja seurata lapsensa esiopetusta. Tämän merkittävän elämän osa-alueen ulkopuolelle ei kannata jäädä. Vanhemmat ovat mukana lapsensa esiopetukseen ja kaveripiiriin liittyvissä eri tilanteissa, kun he:

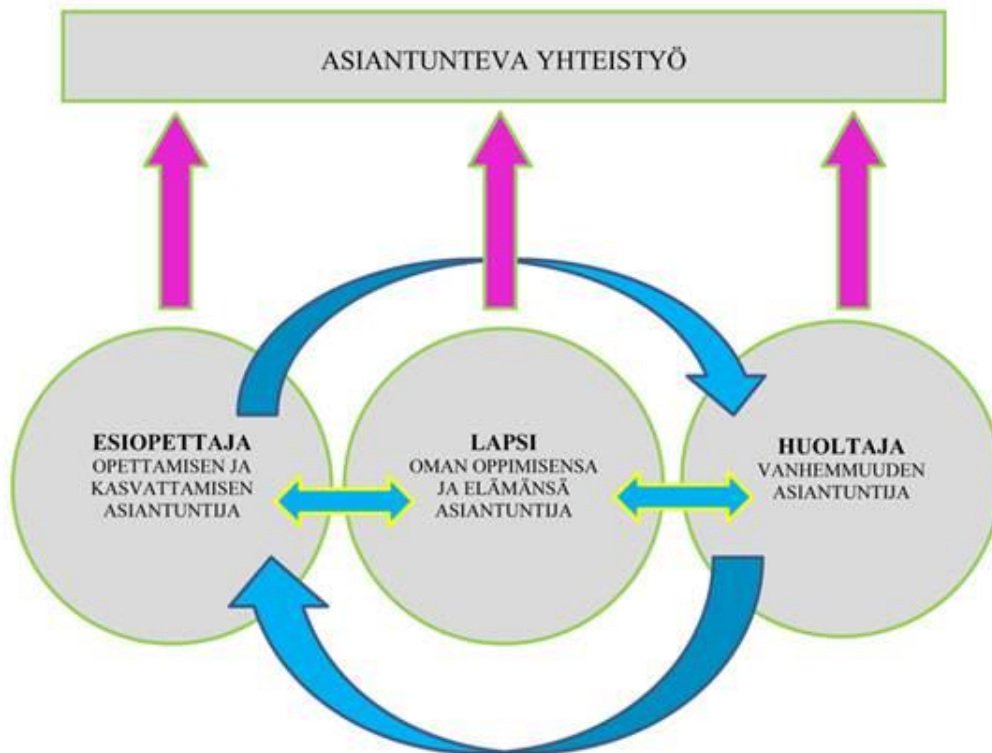
- tuntevat lastentarhanopettajan ja opettajan työskentelytavat
- ovat kiinnostuneita esiopetuksen arjesta
- tuntevat lapsensa kaverit
- tuntevat ryhmän muut vanhemmat
- ovat aktiivisessa vuorovaikutuksessa opettajan ja muiden vanhempien kanssa

Tutussa yhteisössä vanhempien on helpompi auttaa ja tukea toisiaan. Samalla lapsen ympärillä oleva turvaverkosto vahvistuu. Hyvä yhteishenki tukee lastentarhanopettajan työtä ja vahvistaa hyvää ilmapiiriä. (Vanhempaintiimi-opas, www.vanhempainliitto.fi)

Aiheena ovat olleet huolia vähentävät ja ennalta ehkäisevät käytännöt, varhainen ja avoin yhteistoiminta osapuolten kesken.

Lapsen esiopetuksen opetussuunnitelma eli LEOPS

Leops keskustelu käydään vähintään kaksi kertaa vuodessa, syksyllä vko 42 mennessä ja keväällä ennen nivelvaihe-keskustelua (vko19-20). Keskusteluun osallistuvat esiopettaja, huoltaja(t) ja lapsi. Keskustelussa käydään läpi lapsen vahvuuksia, kiinnostuksen kohteita ja oppimisen tavoitteita. Kevään keskustelussa arvioidaan tavoitteiden toteutumista.

2.4. Monikulttuurisuuden huomiointi

Huoltajien tuki on ratkaisevan tärkeää sekä valta- että vähemmistökulttuurin lapsen esiopetuksen kannalta, ja kodin ja esiopetuksen toimiva yhteistyö voi edistää merkittävästi maahanmuuttajaperheiden kotoutumista ja sitä kautta taas esiopetusta käyvän lapsen kokonaisvaltaista hyvinvointia.

Esiopetuksen ja kodin yhteistyön perustaksi onkin riittävässä määrin perehdyttävä perheen kieli- ja kulttuuristaan, kokemuksiin lähtömaan esiopetusjärjestelmästä sekä perheiden yksilöllisiin tarpeisiin. Taustatiedot eivät kuitenkaan saa muodostua ennakkoluuloiksi ja yleistyksiksi, vaan lastentarhanopettajan on tärkeää muistaa, että eri kulttuuristakin tuleva lapsi tulee nähdä ensisijaisesti ainutlaatuisena yksilönä eikä jonkin kulttuurin edustajana. Lapsen ja perheen tunteminen auttaa lastentarhanopettajaa huomaamaan, millaista tukea lapsi uudessa ympäristössään tarvitsee, ja kohdistamaan tuen täsmällisesti.

Maahanmuuttaja- ja vähemmistökulttuuriperheiden on tärkeää kokea olevansa tervetulleita esiopetukseen ja osaksi yhteisöä, mikä saattaa vaatia lastentarhanopettajalta enemmän kannustusta ja aikaa kuin muiden perheiden kohdalla. Vanhemmille on selkeästi ilmaistava, että lapsen oppiminen ja hyvinvointi ovat kodin ja esiopetuksen yhteinen tavoite. Lastentarhanopettajan on myös varmistettava, että tapaamisiin tulevat huoltajat ymmärtävät ja tulevat ymmärretyiksi, ja etenkin lasta koskevia päätöksiä tehtäessä järjestettävä paikalle tarvittaessa tulkkausapua.

(Eväitä monikulttuurisen koulun arkeen, vanhempainliitto.fi)

2.5. Huoltajan asema yhteistyössä

Kun esiopetuksen työntekijät hoitavat lapsen asioita, heidän tulee olla tietoisia siitä, kuka tai ketkä ovat lapsen virallisia huoltajia ja huomioida se yhteistyössä. Lain mukaan huoltajat vastaavat yhdessä lapsen huoltoon kuuluvista tehtävistä ja tekevät yhdessä lasta koskevat päätökset, jollei toisin ole säädetty tai määrätty. Jos joku huoltajista ei matkan, sairauden tai muun syyn vuoksi voi osallistua lasta koskevan päätöksen tekemiseen ja ratkaisun viivästyttämisestä aiheutuisi haittaa, ei hänen suostumuksensa ole tarpeen. Asiasta, jolla on huomattava merkitys lapsen tulevaisuuden kannalta, voivat huoltajat päättää vain yhdessä, jollei lapsen etu ilmeisesti muuta vaadi. (Laki lapsen tapaamisesta ja huollosta 5 §) Lähtökohtainen tilanne siis on, että molempia vanhempia tulisi informoida esiopetuksessa tapahtuvista muutoksista. Jos esiopetuksessa ei ole tarkkaa tietoa siitä, kuka lapsen huoltajana toimii, voidaan lapsen huoltajuus tarkistaa väestörekisteristä.

Kun lapsi on sijoitettu kodin ulkopuolelle, on esiopetuksen tiedettävä, onko sijoitus tehty avohuollon tukitoimena vai onko lapsi huostaan otettu.

2.5.1. Lapsi on huostaanotettu ja sijoitettu

Lapsen ollessa huostaanotettu ja sijoitettu, lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä päättää lasta koskevista asioista, lukuun ottamatta lapsen nimeä, uskontokuntaa ja kansallisuutta koskevia asioita. Käytännössä sijaisperhe valtuutetaan hoitamaan lapsen asiaa. Lapsen biologiset vanhemmat otetaan mukaan työskentelyyn mahdollisuuksien mukaan. Sijaisperhe huolehtii myös yhteydenpidosta biologisiin vanhempiin. Sijaisvanhemmat allekirjoittavat lasta koskevat paperit.

2.5.2. Lapsi on avohuollon tukitoimena varhaiskasvatuksessa

Lapsen ollessa lastensuojelun avohuollon tukitoimena varhaiskasvatuksessa vanhemmat säilyvät lapsensa huoltajina ja päättävät lastaan koskevista asioista. Lastensuojelun kanssa tehdään yhteistyötä lapsen asioissa.

3. ESIOPETUKSEN ARVIOINTIMENETELMIÄ

Arvioinnilla on esiopetuksessa kaksi tehtävää: sen avulla suunnitellaan ja kehitetään opetusta sekä tuetaan lasten hyvinvointia, kasvua ja oppimista. Arviointiin osallistuvat esiopettajan lisäksi muu esiopetuksen henkilöstö sekä lapset ja huoltajat.

Esiopetuksen alkaessa lasta havainnoidaan ja tehdään taitokartoitukset (äidinkielessä kielellinen kartoitus, matematiikassa Mavalka 2, psykologien kustannuksen taitokartoitus 6-7-vuotiaille sekä ohjeen mukaan piirtäminen, joka pitää sisällään käsitteitä ja lukumääriä) ennen leops-keskustelua.

Oppimisprosesseja arvioidaan lapsiryhmätiimissä kuukausittain. Työntekijät havainnoivat lasten ja omaa toimintaa. Havainnointi on keskeinen arvioinnin väline. Havainnoista keskustellaan lapsen huoltajan kanssa. Havainnoinnin perusteella on mahdollisuus valita lasta tukevia menetelmiä kehittämään lapsen oppimista.

Opitun arvioinnin tukena käytetään kaikissa esiopetusryhmissä seuraavia arviointeja: mavalka matemaattisten taitojen arviointi, kielellinen kartoitus ja ohjeen mukaan piirtäminen. Alkukartoitukset tehdään elo-lokakuun aikana.

4. LAPSEN TUEN KOLMIPORTAISUUS

Esiopetuksessa käytetään perusopetuslain mukaisesta oppimisen ja koulunkäynnin tuesta nimitystä kasvun ja oppimisen tuki.

Tuen kolme tasoa ovat yleinen, tehostettu ja erityinen tuki. Lapsi voi saada kerrallaan vain yhden tasoista tukea.

Kasvun ja oppimisen tuen järjestämisen lähtökohtana ovat kunkin lapsen ja lapsiryhmän vahvuudet sekä oppimis- ja kehittymistarpeet. Kasvun ja oppimisen tukeminen merkitsee yhteisöllisiä ja oppimisympäristöön liittyviä ratkaisuja sekä lapsen yksilöllisiin tarpeisiin vastaamista.

Tuen tarvetta arvioitaessa ensimmäiseksi tarkastellaan lapsiryhmässä käytettyjä toimintatapoja, opetusjärjestelyjä ja oppimisympäristöjä sekä niiden soveltuvuutta lapselle.

Oppilashuoltolain mukainen yksilökohtainen oppilashuolto ja perusopetuslain mukainen kasvun ja oppimisen tuki eroavat oikeudellisesti toisistaan. Yksilökohtainen oppilashuolto perustuu aina vapaaehtoisuuteen. Kasvun ja oppimisen tuki ei edellytä huoltajien suostumusta. Yksilökohtainen oppilashuolto sekä kasvun ja oppimisen tuen toteuttaminen edellyttävät säännöllistä ja monipuolista yhteistyötä lapsen huoltajien kanssa. Huoltajille annetaan riittävästi tietoa lasta koskevien asioiden käsittelystä, tietojen saannista ja niiden luovuttamisesta sekä salassapidosta.

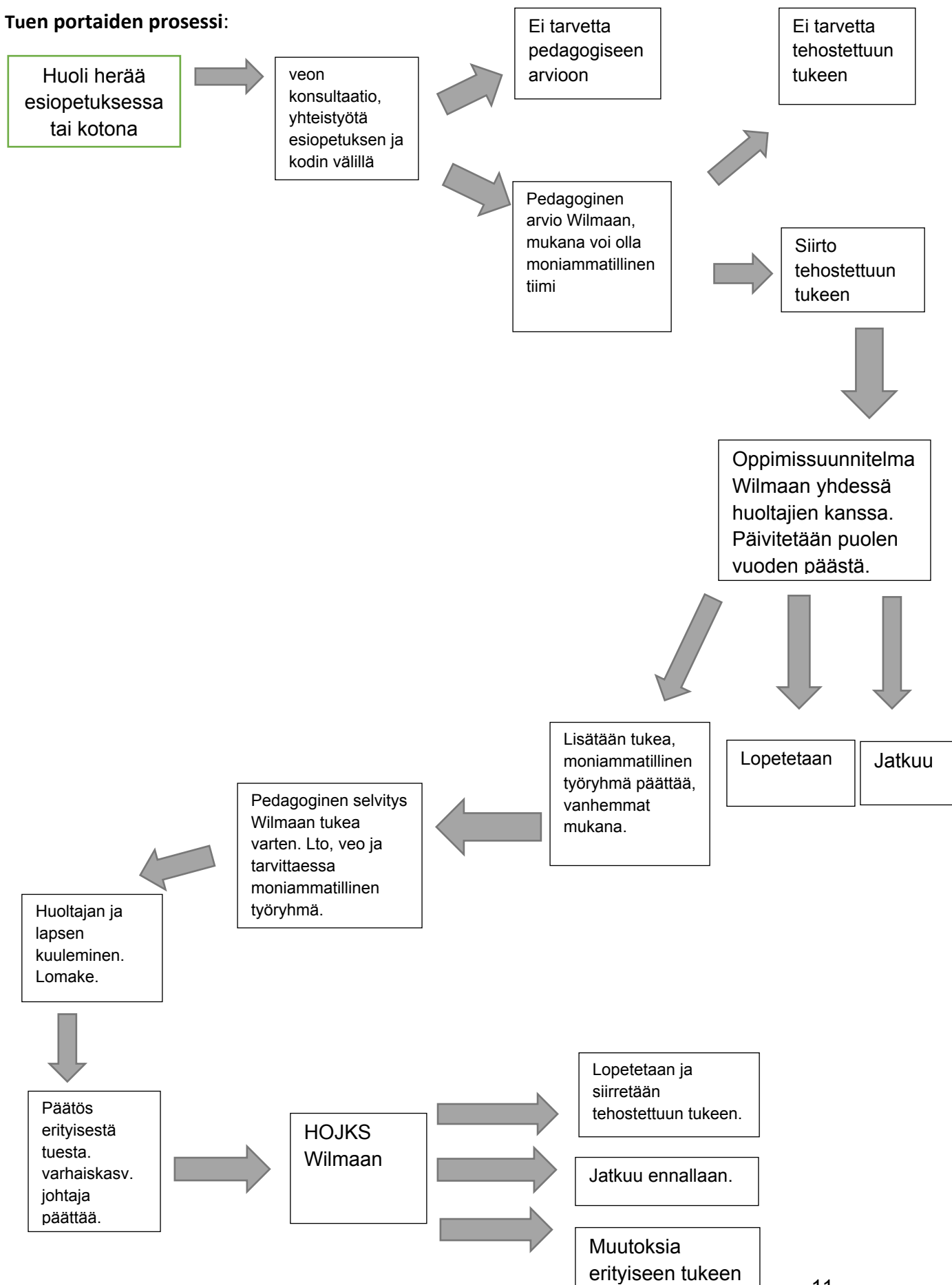
Perusopetuslaissa säädetyn tehostetun ja erityisen tuen antaminen edellyttää yhteistyötä oppilashuollon ammattihenkilöiden kanssa seuraavissa tilanteissa:

- tehostetun tuen aloittaminen ja järjestäminen käsitellään moniammatillisesti yhteistyössä oppilashuollon ammattihenkilöiden kanssa (PoL 16 a §, 30.12.2013/1288)
- ennen erityistä tukea koskevan päätöksen tekemistä tehdään oppilashuollon ammattihenkilöiden kanssa moniammatillisena yhteistyönä selvitys oppilaan saamasta tehostetusta tuesta ja oppilaan kokonaistilanteesta (PoL 17 §, 30.12.2013/1288).

Moniammatillisuuden kriteeri toteutuu silloin, kun asian käsittelyyn osallistuu esiopetushenkilöstön lisäksi käsiteltävän asian mukaan kouluterveydenhuoltoa ja/tai psykologi- ja kuraattoripalveluja edustavia jäseniä.

Edellä kuvatun lakisääteisen yhteistyön toteuttamistavasta ei ole tarkempia säännöksiä. Yhteistyö voidaan toteuttaa esimerkiksi konsultoimalla oppilashuollon asiantuntijaa, jonka työtehtäviin lapsen asia kuuluu. Jos lapsen tilanteen selvittäminen ja tarvittavien toimenpiteiden harkinta edellyttää monipuolisempaa asiantuntemusta, asian käsittelyä varten voidaan koota laajempi ryhmä.

Tuen portaiden prosessi:

4.1. Yleinen tuki

Yleinen tuki on ensimmäinen keino vastata lapsen tuen tarpeeseen. Lapsella on oikeus riittävään oppimisen tukeen heti tuen tarpeen ilmetessä.

Kts. ”Eriyttäminen”.

1. Lastentarhanopettaja kartoittaa toimintakauden alussa lapsen oppimisvalmiuksia seudullisesti laaditun lomakkeen mukaisesti.

2. Lastentarhanopettaja laatii lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelman (LEOPS) yhdessä lapsen ja huoltajien kanssa.

3. Lastentarhanopettaja seuraa lapsen kehitystä ja mahdollista tuen tarvetta säännöllisesti sovitun käytännön mukaan, havainnot kirjataan.

Lastentarhanopettaja on yhteydessä huoltajiin heti, kun lapsella ilmenee kehityksen tai oppimisen ongelmia tai hänen hyvinvointinsa on vaarantumassa.

4. Lastentarhanopettaja arvioi, mitkä yleisen tuen muodot auttavat lasta parhaiten, konsultoi vakan erityisopettajaa ja/tai tarvittaessa muita asiantuntijoita.

Koulukuraattoria ja -psykologia pyydetään mukaan työskentelyyn kirjallisen konsultaatiopyynnön avulla.

Kts. ”Lomakkeet”

5. Mikäli huoli lapsesta jatkuu ja yleinen tuki ei riitä, lastentarhanopettaja laatii lapselle pedagogisen arvioin. Tarvittaessa arvion laatimisessa voidaan käyttää muita asiantuntijoita.

4.2. Tehostettu tuki

Tehostettu tuki perustuu sitä ennen tehtävään pedagogiseen arvioon, minkä tekevät lastentarhanopettaja ja varhaiskasvatuksen erityisopettaja, mukana voivat olla myös muita asiantuntijoita. Arvio käydään läpi lapsen huoltajien kanssa yhteistyössä ja samalla päätetään lapsen siirtämisestä tehostettuun tukeen. Tuen lisääminen ei vaadi huoltajien suostumusta. Tehostettu tuen muodot ovat samoja kuin yleisessä tuessa. Tehostettu tuki on yleistä tukea säännöllisempää ja suunnitelmallisempaa ja se sisältää mahdollisesti useita tukimuotoja.

4.2.1. Pedagoginen arvio

Pedagogisessa arviossa kuvataan:

- lapsen kasvun ja oppimisen tilanne kokonaisuutena
- lapsen saama yleinen tuki ja arvio eri tukimuotojen vaikutuksista
- lapsen kiinnostuksen kohteet, kasvuun ja oppimiseen liittyvät vahvuudet, oppimisvalmiudet ja erityistarpeet
- arvio siitä, millaisilla pedagogisilla, oppimisympäristöön liittyvillä, ohjauksellisilla, oppilashuollollisilla tai muilla tukijärjestelyillä lasta voidaan tukea.

Lastentarhanopettaja kokoaa tiedot Wilman lomakkeelle.

Varhaiskasvatuksen erityisopettaja kutsuu koolle lapsen huoltajat ja moniammatillisen yhteistyöryhmän. Tilaisuudessa päätetään lapsen jatkamisesta yleisessä tuessa tai siirtymisestä tehostettuun tukeen. Lapsen siirtyessä tehostettuun tukeen, hänelle suunnitellaan tehostetun tuen vaiheen oppimissuunnitelma samassa yhteydessä.

Tehostetusta tuesta ei tehdä hallintopäätöstä, eikä se vaadi vanhempien suostumusta.

4.2.2. Oppimissuunnitelma

Lastentarhanopettaja laatii tehostetun tuen oppimissuunnitelman yhdessä huoltajien kanssa mahdollisimman pian tehostettuun tukeen siirtymisen jälkeen.

Oppimissuunnitelma tehdään Wilman lomakkeelle.

Oppimissuunnitelma sisältää seuraavat tiedot:

- lapsen hyvinvointiin, kasvuun ja oppimiseen liittyvät tavoitteet
 - lapsen näkemys tavoitteistaan ja kiinnostuksen kohteistaan
 - lapsen kasvuun ja oppimiseen liittyvät vahvuudet, oppimisvalmiudet ja erityistarpeet
 - lapsen oppimiseen, työskentely- ja vuorovaikutustaitoihin liittyvät tavoitteet
- pedagogiset ratkaisut
 - oppimisympäristöön liittyvät ratkaisut
 - lapsen tukeen liittyvät ratkaisut, kuten joustavat ryhmittelyt, samanaikaisopetus, opetusmenetelmät, työskentelytavat ja kommunikointitavat
 - lapselle tarjottava mahdollinen osa-aikainen erityisopetus
 - lapsen ohjaukseen liittyvät tavoitteet ja toimenpiteet
- tuen edellyttämä yhteistyö ja palvelut
 - oppilashuollon ja muiden asiantuntijoiden antama tuki ja eri toimijoiden vastuunjako
 - esiopetukseen osallistumisen edellyttämät perusopetuslain mukaiset tulkitsemis- ja avustajapalvelut, muut opetuspalvelut, erityiset apuvälineet sekä eri toimijoiden vastuunjako
 - yhteistyön toteuttaminen lapsen ja huoltajan kanssa sekä huoltajan tarjoama tuki
 - lapsen mahdollinen osallistuminen muuhun varhaiskasvatukseen ja kuvaus yhteistyöstä toiminnan järjestäjän kanssa
 - tuen seuranta ja arviointi
 - oppimissuunnitelman tavoitteiden toteutumisen seuranta, toimenpiteiden vaikuttavuuden arviointi sekä arviointiajankohdat
- Lastentarhanopettaja informoi oppimissuunnitelman sisällöstä kaikkia lasta ohjaavia ja opettavia henkilöitä niiltä osin, kun se opetuksen järjestämisen kannalta on olennaista.
- Lastentarhanopettaja vastaa suunnitelman tavoitteiden ja tukitoimien toteuttamisesta lapsiryhmässä.
- Varhaiskasvatuksen erityisopettaja on mukana suunnittelemassa lapselle annettavia tukimuotoja sekä antaa tarvittaessa osa-aikaista erityisopetusta tai samanaikaisopetusta.
- Lastentarhanopettaja seuraa oppimissuunnitelmaan kirjattujen tavoitteiden ja tukitoimien toteutumista.

- Oppimissuunnitelma tarkistetaan moniammatillisesti yhteistyössä huoltajien kanssa vähintään puolen vuoden kuluttua laatimisesta. Tällöin arvioidaan tukimuotojen toteutumista, lapsen edistymistä sekä tukitoimien sopivuutta ja riittävyyttä.
- Seurannan perusteella samassa yhteydessä päätetään:
 - * jatketaan tehostettua tukea tai
 - * pedagogiseen arvioon perustuen siirrytään takaisin yleiseen tukeen tai
 - * päädytään tekemään pedagoginen selvitys erityiseen tukeen siirtymiseksi.

Tehostettua tukea annetaan pääsääntöisesti esiopetuksen loppuun saakka.

4.3. Erityinen tuki

Mikäli huoli lapsesta jatkuu ja tehostettu tuki ei riitä, tehdään lapselle erityisen tuen päätös, sitä ennen laaditaan pedagoginen selvitys.

4.3.1. Pedagoginen selvitys

Lastentarhanopettaja laatii kirjallisen selvityksen lapsen oppimisen etenemisestä yhdessä varhaiskasvatuksen erityisopettajan kanssa. Tarvittaessa arvion laatimisessa voidaan käyttää muita asiantuntijoita. Moniammatillisena yhteistyönä oppilashuollon henkilöstön kanssa laaditaan kirjallinen selvitys lapsen saamasta tehostetusta tuesta ja lapsen kokonaistilanteesta.

Kirjallisessa pedagogisessa selvityksessä kuvataan:

- lapsen oppimisen eteneminen
- lapsen kasvun ja oppimisen kokonaistilannetta esiopetuksen henkilöstön, huoltajien ja lapsen näkökulmasta
- lapsen saama tehostettu tuki ja arvio eri tukimuotojen vaikutuksista
- lapsen vahvuudet ja kiinnostuksen kohteet, oppimisvalmiudet sekä lapsen kehitykseen ja oppimiseen liittyvät erityistarpeet
- arvio siitä, millaisilla pedagogisilla, oppimisympäristöön liittyvillä, ohjauksellisilla, oppilashuollollisilla tai muilla tukijärjestelyillä lasta voidaan tukea
- arvio erityisen tuen tarpeesta

Pedagoginen selvitys tehdään Wilman lomakkeelle.

Pedagogisen selvityksen lisäksi erityisen tuen päätöksen valmistelemiseksi tulee tarvittaessa hankkia muita lausuntoja, kuten psykologinen tai lääketieteellinen lausunto tai vastaava sosiaalinen selvitys.

4.3.2. Erityisen tuen päätös

Erityisen tuen päätös voidaan tehdä ennen esi- tai perusopetuksen alkamista tai esi- tai perusopetuksen aikana ilman sitä edeltävää pedagogista selvitystä ja oppimisen

tehostetun tuen antamista, jos psykologisen tai lääketieteellisen arvion perusteella ilmenee, että opetusta ei vamma, sairauden, kehityksessä viivästymisen tai tunne-elämän häiriön tai muun vastaavan erityisen syyn vuoksi voida antaa muuten.

Ennen erityisen tuen päätöstä kuullaan lasta ja huoltajia. Päätös on viranhaltijapäätös, minkä tekee varhaiskasvatusjohtaja. Päätöksessä tulee näkyä opetusryhmä, mahdolliset tulkitsemis- ja avustajapalvelut, muut tarvittavat palvelut sekä tarvittaessa lapsen esiopetuksen poikkeava järjestäminen.

Erytisen tuen päätöksen tarpeellisuus tarkistetaan aina lapsen tuen tarpeen muuttuessa sellaisissa asioissa, joista päätetään erityisen tuen päätöksessä. Tarkistamista varten lapsesta tehdään uusi pedagoginen selvitys.

4.3.3. HOJKS

Eryistä tukea koskevan päätöksen toimeenpanemiseksi lapselle laaditaan henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS).

Lapsen opettajat laativat suunnitelman yhteistyössä lapsen, huoltajien ja muiden asiantuntijoiden kanssa.

HOJKS sisältää seuraavat tiedot:

- lapsen hyvinvointiin, kasvuun ja oppimiseen liittyvät tavoitteet
 - lapsen näkemys tavoitteistaan ja kiinnostuksen kohteistaan
 - lapsen kasvuun ja oppimiseen liittyvät vahvuudet, oppimisvalmiudet ja erityistarpeet
 - lapsen oppimiseen, työskentelytaitoihin sekä kehitykseen liittyvät tavoitteet, kuten tiedolliset, sosiaaliset, motoriset, kielelliset ja emotionaaliset tavoitteet
 - pedagogiset ratkaisut
 - oppimisympäristöön liittyvät ratkaisut, kuten joustavat ryhmittelyt, samanaikaisopetus, opetusmenetelmät, työskentelytavat ja kommunikointitavat
 - lapselle tarjottava erityisopetus
- lapsen ohjaukseen liittyvät tavoitteet ja toimenpiteet
- tuen edellyttämä yhteistyö ja palvelut
 - oppilashuollon ja muiden asiantuntijoiden asema ja tuki sekä eri toimijoiden vastuunjako
 - erityistä tukea koskevan päätöksen mukaiset tulkitsemis- ja avustajapalvelut, muut opetuspalvelut, erityiset apuvälineet sekä eri toimijoiden vastuunjako
 - yhteistyön toteuttaminen lapsen ja huoltajan kanssa, huoltajan tarjoama tuki
 - lapsen osallistuminen muuhun varhaiskasvatukseen ja kuvaus yhteistyöstä toiminnan järjestäjän kanssa
 - kuvaus lapsen esiopetuksen kuljetusten järjestelyistä ja vastuista sekä kuljetusta odottavan lapsen ohjauksesta toiminnasta ja valvonnasta

- tuen seuranta ja arviointi
 - lapsen ja huoltajan kanssa yhdessä tehtävä arvio lapsen hyvinvoinnin ja oppimisen kokonaistilanteesta
 - HOJKSin tavoitteiden toteutumisen seuranta ja toimenpiteiden vaikuttavuuden arviointi sekä arviointiajankohdat
 - HOKSin tarkistaminen ja sen ajankohta
 - suunnitelman laatimiseen osallistuneet henkilöt

Lastentarhanopettaja seuraa säännöllisesti HOJKS:aan kirjattujen tavoitteiden ja tukitoimien toteutumista havainnointilomakkeen mukaisesti. Tavoitteiden ja tukitoimien toteutuminen kirjataan lapsen tietoihin (Wilman lomake).

HOJKS tarkistetaan moniammatillisessa yhteistyössä huoltajan kanssa vähintään puolen vuoden kuluttua laatimisesta.

4.4. Pidennetty oppivelvollisuus

Pidennetty oppivelvollisuus tarkoittaa oppivelvollisuuden aloittamista vuotta säädettyä aiemmin. Pidennetyn oppivelvollisuuden ja samalla kertaa tehtävän erityisen tuen ensikertaisen päätöksen perusteluna tulee olla psykologinen tai lääketieteellinen lausunto, pedagogista selvitystä ei tälläkertaa tarvita. Päätös tulee aina perustella ja oppilaan tilanne arvioida yksilöllisen tuen tarpeen pohjalta. Pidennettyä oppivelvollisuutta hakee lapsen huoltaja kunnan lomakkeella (liite 4, poikkeava koulun aloitus). Päätös tulee tehdä ennen oppivelvollisuuden alkamista ja sen tekee sivistystoimenjohtaja.

Pidennetty oppivelvollisuus voidaan toteuttaa kolmella eri tavalla. Huoltajalle tulee antaa tarpeeksi tietoa eri vaihtoehdoista ja valinnan vaikutuksista.

1. Lapsi voi aloittaa oppivelvollisuutta edeltävässä esiopetuksessa, kun hän täyttää viisi vuotta ja jatkaa toisen vuoden oppivelvollisuuden suorittamiseen kuuluvassa esiopetuksessa ja aloittaa tämän jälkeen perusopetuksen.
2. Lapsi aloittaa pidennettyyn oppivelvollisuuteen kuuluvan esiopetuksen sinä vuonna, kun hän täyttää kuusi vuotta ja opiskelee esiopetuksessa yhden vuoden, minkä jälkeen hän aloittaa perusopetuksen.
3. Lapsi aloittaa oppivelvollisuuden sinä vuonna, kun hän täyttää kuusi vuotta ja opiskelee esiopetuksessa kaksi vuotta. Hän aloittaa perusopetuksen sinä vuonna kun täyttää kahdeksan vuotta. Myöhemmästä aloittamisesta on tehtävä hallintopäätös.

5. TUKITOIMET

5.1. Eriyttäminen

RYHMÄN ERIYTTÄMISEN TARPEIDEN SELVITTÄMINEN

1. tutustu lasta koskeviin asiapapereihin
2. tiedonsiirto (edelliset päivähoitopaikat) ja yhteistyö (huoltajat, kuntoutustahot ym.)
3. haastattelu, havainnointi
4. lapsen tuotokset, kartoitukset

YLEISIÄ JA ERITYISIÄ ERIYTTÄMISEN TARPEITA

- työrauhan ylläpito ryhmässä
- kaikille mielekästä tekemistä
- keskinäiset sosiaaliset suhteet
- toisten huomioonottaminen ja auttaminen
- ryhmähenki
- sääntöjen noudattaminen

1. Oppimiseen liittyviä

- oppiaineeseen liittyvä erityisvaikeus
- kielelliset vaikeudet (nimeämisen vaikeus, puheen ymmärtämisen vaikeus
- visuaalinen hahmottaminen
- tietojen ja taitojen heikkous
- toiston tarve
- muisti
- tehtävien ymmärtäminen
- hitaus, nopeus

2. Tarkkaavuus ja toiminnanohjaus

- motivoituminen ja innostuminen annetuista tehtävistä
- tehtävien aloittaminen
- tehtävien loppuun saattaminen
- oman vuoron odottaminen
- keskittyminen vapaassa / ohjatussa ryhmätilanteessa
- itsenäisen työskentelyn hankaluus
- sääntöjen noudattaminen

3. Sosiaaliset taidot, vuorovaikutustaidot, tunnetaidot ja temperamentti

- ryhmässä toimiminen
- huomion haku

- itseluottamus
- tuen ja kannustuksen tarve
- haastava käyttäytyminen (itsehillintä, toista loukkaava käyttäytyminen)
- ujous, arkuus, mutismi

4. Lahjakkuus

- riittävästi haasteita
- mielenkiinnon säilyttäminen
- lisätehtävien monipuolisuus ja mielekkyys
- nopeus

5. Muut syyt

- työskentelytavat
- oppimistyyli
- suomi toisena kielenä
- kaksikielisyys
- diagnoosit
- psyykkiset syyt

5.2. Oppimisympäristö

- henkilökunnan yhteisesti sovitut toimintatavat
- myönteinen ja erilaisuutta hyväksyvä ilmapiiri, turvallisuus
- osallisuus ja ryhmään kuuluminen
- esteettömyys, selkeys, siisteys
- valoisuus, muunneltavuus, viihtyisyys
- istumajärjestys
- tavaroiden säilytys; tavaroilla omat paikat
- kuvallinen päiväohjelma

Opetusmenetelmät: opetus- ja toimintatapojen muokkaus

- lasten yksilöllisten taipumusten ja ominaisuuksien huomioiminen oppimisessa
- erilaisten oppimisväylien tarjoaminen
- joustavat ryhmittelyt, pari- ja/tai ryhmätyöskentely
- toiminnalliset työtavat; mahdollisuus liikkua sovitusti
- kuvallinen toiminnanohjauksen tuki
- toivotun työskentelytavan selkeä ohjeistus, selkeät säännöt
- palkkio/palautejärjestelmien käyttö
- samanaikaisopetus
- osa-aikainen erityisopetus

Oppimateriaalit ja sisällöt

- lapsen tarpeisiin vastaava toiminnan sisältö ja materiaali
- apuvälineet: kynätuki, istuinkorokkeet, valaisin, kallistettava pöytätaaso, aktiivituennin ja -pallot, hypisteltävät lelut, kuulokkeet, kommunikaattori, liikkumisen apuvälineet

Tiivistetty yhteistyö huoltajien kanssa

- "varhaisen tuen / huolen puheeksi ottaminen" huoltajien kanssa
- yhteisten tavoitteiden toteuttaminen kotona ja esiopetuksessa
- lapsen / perheen ohjaaminen tarvittavien tukipalvelujen piiriin
- tukipalvelujen liittäminen esiopetuksen toimintaan

Pedagoginen ryhmätoiminta

- ryhmäytymisen lisääminen
- kielelliset taidot: suujumppa, äännekerho, Kili, Kuttu
- sosiaaliset taidot: Muksuoppi, Askeleittain, TheraPlay, erilaiset leikkikerhot
- motorikka, kehonhallinta: Kili, Sherborne

Moniammatillinen yhteistyö

- yhteistyö muiden lastentarhanopettajien ja päiväkodin johtajan kanssa
- yhteistyö varhaiskasvatuksen erityisopettajan kanssa
- terveydenhoitaja-/ puheterapeutti-/ toimintaterapeutti- / fysioterapeutti- / perheneuvola- / kuraattori- / koulupsykologi- konsultaatiot

6. OPPILASHUOLTO ESIOPETUKSESSA

Oppilashuollolla tarkoitetaan opiskelijan hyvän oppimisen, psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa esiopetusyhteisössä.

Esiopetuksen oppilashuoltotyö on osa varhaiskasvatuksessa toteutettavaa oppilashuoltotyötä. Oppilashuoltotyö on lasten kokonaisvaltaisesta hyvinvoinnista huolehtimista, sillä tarkoitetaan lapsen hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä.

Oppilashuoltotyötä tehdään monialaisesti ja poikkihallinnollisesti, tavoitteena on ennaltaehkäisy, varhainen tukeminen ja asioihin puuttuminen. Oppilashuoltotyötä tehdään aina yhteistyössä huoltajien ja lasten kanssa luottamuksellisesti ja kunnioittavasti.

Esiopetuksen oppilashuoltotyöhön kuuluu:

- ennalta ehkäisevä yhteisöllinen oppilashuolto sekä
- yksilökohtainen oppilashuolto, joka sisältää neuvolan terveydenhoitopalvelut, psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä tarvittaessa lasta varten koottavan monialaisen asiantuntijaryhmän palvelut
- opetustoimen sekä sosiaali- ja terveystoimen monialainen suunnitelmallinen yhteistyö esioppilaiden ja heidän huoltajiensa sekä tarvittaessa muiden yhteistyötahojen kanssa

Oppilashuollon tavoitteena on:

- luoda esiopetukseen terveellinen ja turvallinen kasvu- ja oppimisympäristö
- edistää koko yhteisön hyvinvointia
- vahvistaa ja tukea yhteisöllistä toimintakulttuuria

Forssan seudulla esiopetuksen kouluterveydenhuollon ja koulupsykologipalveluiden tuottamisesta vastaa FSHKY, joka tuottaa myös Forssan, Humppilan ja Ypäjän koulukuraattoripalvelut. Jokioisilla ja Tammelassa on esiopetuksessa kunnan omat koulukuraattorit. Ajantasaiset yhteystiedot löytyvät FSHKY:n sivuilta ja Jokioisten ja Tammelan kuntien sivuilta:

FSHKY:n oppilashuolto: (www.fshky.fi → sosiaali- ja perhepalvelut → oppilashuolto)
<http://www.fshky.fi/palvelut/sosiaali-ja-perhepalvelut/oppilashuolto/>

FSHKY:n kouluterveydenhuolto: (www.fshky.fi → terveystoimen palvelut → koulu- ja opiskeluterveydenhuolto) → kouluterveydenhuolto
<http://www.fshky.fi/palvelut/terveyspalvelut/koulu-ja-opiskeluterveydenhuolto/>

Tammelan oppilashuolto: (www.tammela.fi → opetus ja koulutus → oppilashuolto)
http://www.tammela.fi/opetus_ja_koulutus/oppilashuolto/

Jokioinen koulukuraattori: (www.jokioinen.fi → lapset ja nuoret → opetus → koulukuraattori)
<http://www.jokioinen.fi/asukas/lapset/opetus/koulukuraattori/>

6.1. Yhteisöllinen oppilashuolto eli YHR

Yhteisöllisellä oppilashuoltotyöllä tarkoitetaan toimintakulttuuria ja toimenpiteitä, joilla edistetään hyvinvointia, terveyttä, vuorovaikutusta, osallisuutta, esiopetusympäristön terveellisyyttä, turvallisuutta ja esteettömyyttä. Esiopetusyksiköissä rakennetaan ja ylläpidetään ilmapiiriä, jossa kaikilla on hyvä olla, tunne tasavertaisuudesta ja kiusaamattomuudesta. Yhteisöllisellä oppilashuoltotyöllä tuetaan ryhmäytymistä sekä varmistetaan kaikkien lasten liittyminen ryhmään. Ryhmän lasten kielet ja kulttuurit huomioidaan ja kulttuurien välinen vuorovaikutus nähdään arvokkaana.

Yhteisöllistä oppilashuoltotyötä kehitetään ja toteutetaan yhdessä henkilöstön, lasten, huoltajien ja monialaisten yhteistyötahojen kanssa.

6.2 Yhteistyö vanhempien kanssa yksilökohtaisessa oppilashuollossa

Kun lapsen valmiuksissa tai hyvinvoinnissa on ongelmia, ollaan tilanteessa, jossa esiopetuksen ja huoltajien on yhdistettävä voimansa. Tilanteen selvittely alkaa lapsen, lastentarhanopettajan ja vanhempien välisenä keskusteluna. Mikäli selvittelyyn kaivataan apua oppilashuollon henkilöstöltä, on aika kutsua koolle yksilökohtainen monialainen oppilashuoltoryhmä. Yksilökohtaiset oppilashuoltoryhmät kirjataan Forssassa ja Tammelassa Wilman Tuki- lehdelle kohdasta Muistiot/Opiskelijakohtainen muistio. Muissa seudun kunnissa kirjaamisissa on omat sovitut käytänteet. Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki, joka astui voimaan 1.8.2014, säätelee monialaista yhteistyötä ja määrittelee mm. salassapitoa ja tiedonsiirtoa ja siihen liittyviä lupakäytäntöjä. [Ohjeistus oppilas- ja opiskelijahuoltolain soveltamiseen](#) löytyy Sosiaali- ja terveysministeriön internetsivujen Kuntainfosta (www.stm.fi -> ajankohtaista -> kuntainfot).

6.3 Koulupsykologin konsultaatio ja tuki

Koulupsykologit antavat konsultaatiotukea esiopetuksen henkilökunnalle ja huoltajille lasten kasvuun ja kehityksen liittyvissä asioissa. Lastentarhanopettajat ja varhaiskasvatuksen erityisopettajat voivat olla koulupsykologiin yhteydessä puhelimitse, Wilman tai sähköpostin välityksellä (linkki yhteystietoihin). Koulupsykologi osallistuu tarvittaessa kodin ja esiopetukset yhteistyöpalaveriin lapsen tarvitseman tuen suunnittelemiseksi. *Liite 2 Konsultaatiopyyntö psykologille (FSHKY)*

Esiopetusikäisellä lapsella on mahdollisuus koulupsykologin palveluihin myös suoraan huoltajan yhteydenoton perusteella. Ajanvarauksen voi tehdä ottamalla suoraan yhteyttä oman alueen koulupsykologiin joko puhelimitse, sähköpostitse tai Wilman välityksellä.

Tapaamiset ovat luottamuksellisia ja tapahtuvat sovitusti joko esiopetusyksikössä tai koulupsykologien työtiloissa.

Arvion konsultaation ja tapaamisten kiireellisyydestä tekee koulupsykologi lain antamien määräaikojen puitteissa (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki).

Kuva 1 Koulupsykologin työskentelyprosessi

Koulupsykologin tutkimukset

Koulupsykologin tutkimuksen tarkoituksena on tuoda uutta tarpeellista tietoa lapsen valmiuksista tai kehityksestä. Tutkimustietoa voidaan tarvita lapsen tukitoimien suunnittelua sekä toteutusta varten.

Tutkimusten tekeminen on suositeltavaa:

- kun opetuksen säännöllisestä ja pitkäkestoisista tukitoimista sekä oppimissuunnitelmasta huolimatta edistymistä ei tapahdu ja huoltajat, lapsi tai lastentarhanopettaja on jatkuvasti huolissaan lapsen hyvinvoinnista ja tilanteesta
- kun on epäselvää mistä lapsen vaikeudet johtuvat
- kun lapsen tilanteessa on tapahtunut tuesta huolimatta selvää muutosta heikompaan
- tuen järjestämiseksi tai kun mietitään siirtymistä erityiseen tukeen

Tutkimuksia ei tavallisesti tarvita:

- kapea-alaisten oppimisen haasteiden kohdalla, esimerkiksi viivästyneiden lukivalmiuksien osalta asiantuntijoita ovat esiopetuksen erityisopettajat (arviointi ja tukitoimet)
- kun lapsen oppimiseen ja hyvinvointiin liittyvät haasteet ovat jo tiedossa ja tukitoimien suunnittelu on ensisijaista
- kun lapsi pärjää esiopetuksessa yleisopetuksen tavoitteiden mukaisesti ja huolta lapsen hyvinvoinnista ei ole
- erityisen tuen päätöstä varten, mikäli lapsesta on jo olemassa kattavat aiemmat tutkimustiedot

Tutkimuksiin ohjautuminen

Arvion ja päätöksen koulupsykologin tutkimuksen tarpeellisuudesta ja laajuudesta tekee aina koulupsykologi. Mikäli esikoulun ulkopuolinen taho (esim. lääkäri, perheneuvola tai sairaala) toivoo koulupsykologin tutkimusta, olisi hyvä myös näiden tahojen konsultoida ensin koulupsykologia tutkimuksen tarpeellisuudesta.

Lastentarhanopettajan vastuulla on ottaa huoli lapsen valmiuksista tai hyvinvoinnista esille lapsen ja huoltajien kanssa ja suositella koulupsykologin konsultaatiota tutkimusten pohtimiseksi. Mikäli tutkimuksiin päädytään, koulupsykologien vastuulla on kertoa tarkemmin lapselle, huoltajille ja lastentarhanopettajalle tutkimuksesta, niiden sisällöstä ja tavoitteista sekä pyytää huoltajilta tutkimuksiin liittyvät luvat.

Tutkimusten sisältö ja palaute

Koulupsykologin tutkimukset sisältävät esimerkiksi lapsen havainnointia esiopetusryhmässä, keskusteluja perheen ja lapsen kanssa, tietojen keräämistä lastentarhanopettajalta (kyselyt ja haastattelut) ja/tai psykologisten testien ja tehtävien tekemistä lapsen kanssa. Tutkimusten päätyttyä koulupsykologi antaa tutkimuspalautteen esiopetuksessa pidettävässä neuvottelussa. Neuvottelun ja siihen osallistuvat tahot kutsuu koolle tutkimuksen tehnyt koulupsykologi. Neuvottelussa suunnitellaan esikoulun tukitoimia, jotka kirjataan lapsen pedagogisiin asiakirjoihin. Esiopetuksessa järjestettävässä tutkimuspalautteessa ovat tavallisesti läsnä huoltajat, varhaiskasvatuksen erityisopettaja ja lastentarhanopettaja. Tarpeen tullen siihen voi osallistua myös muita lapsen asiassa mukana olevia tahoja, esimerkiksi terveydenhoitaja, kuraattori tai sosiaalityöntekijä. Neuvottelussa sovitaan myös seurannasta, sekä siitä missä laajuudessa koulupsykologi osallistuu siihen jatkossa (lapsen jatkotapaamiset, tukisuunnitelman päivittäminen). Tutkimuspalaute annetaan kirjallisesti kotiin, esiopetukseen ja neuvolan terveydenhoitajalle arkistoitavaksi terveystietoihin.

Tutkimustietoa, joka on saatu lapsen tukitoimia varten, tulee hyödyntää esiopetuksen järjestämisessä ja pedagogisten asiakirjojen laadinnassa, mutta varsinaisia tutkimustuloksia

ei kirjata pedagogisiin asiakirjoihin. Tutkimusyhteenveto voidaan liittää pedagogisten asiakirjojen liitteeksi. Pedagogisiin asiakirjoihin ei kirjoiteta diagnoositietoa eikä yksityiskohtaisia terveyteen liittyviä tietoja. Tutkimuspalautteessa suunnitellaan esiopetuksen tukitoimia, jotka kirjataan pedagogisiin asiakirjoihin.

6.4. Koulukuraattorin palvelut

Lastentarhanopettaja voi konsultoida kuraattoria puhelimitse, Wilman tai sähköpostin välityksellä. Kuraattori osallistuu tarvittaessa kodin ja esiopetuksen yhteistyöpalaveriin.

Esiopetusikäisellä lapsella on mahdollisuus kuraattorin palveluihin myös suoraan huoltajan yhteydenoton perusteella. Ajanvarauksen voi tehdä ottamalla suoraan yhteyttä oman alueen kuraattoriin joko puhelimitse, sähköpostitse tai Wilman välityksellä. Tapaamiset ovat luottamuksellisia.

Arvion ensimmäisen tapaamisen kiireellisyydestä tekee kuraattori lain antamien määräaikojen puitteissa (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki).

Koulukuraattorilta saa apua esimerkiksi, jos lapsella on pulmia kaverisuhteissa tai hänen elämässään tapahtuu merkittäviä muutoksia. Vanhemmat voivat keskustella koulukuraattorin kanssa lapsen ja perheen elämään liittyvistä kysymyksistä.

Koulukuraattori:

- keskustelee luottamuksellisesti lapsen asioissa
- tukee perhettä arjen kysymyksissä ja erilaisissa elämäntilanteissa
- kartoittaa ja arvioi lapsen ja perheen kokonaistilannetta, ohjaa tarvittaessa eteenpäin
- seuraa ja edistää lapsen etua ja sen toteutumista
- osallistuu esiopetuksen oppilashuolto- ja hyvinvointiryhmiin
- osallistuu lapsen tukitoimien suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin
- konsultoi lastentarhanopettajia lapsen sosiaaliseen hyvinvointiin, kasvuun ja kehitykseen liittyvissä kysymyksissä
- konsultoi esiopetusryhmien kanssa tehtävää yhteisöllistä työtä
- tekee tarvittaessa yhteistyötä myös esiopetuksen ulkopuolisten viranomaisten kanssa (esim. lastensuojelu)
- osallistuu esiopetuksen kehittämistyöhön (esim. esiopetuksen ja kodin välinen yhteistyö, erilaiset suunnitelmat ja toimintamallit)

6.5. Vastaavan kuraattorin palvelut

Forssan seudun esiopetuksella ja oppilaitoksilla on yksi yhteinen vastaava kuraattori. Vastaava kuraattori antaa konsultaatioapua seudun esiopetusyksiköille, kouluille ja oppilaitoksille sekä oppilashuollon tiimille. Hän on FSHKY:n kuraattorien tiimivastaava ja osallistuu seudun koulujen ja oppilaitosten sosiaalityön kehittämiseen.

6.6. Neuvolan terveydenhoitajan palvelut

Forssassa esiopetusikäisten terveydenhoitopalveluiden järjestetään Forssan seudun hyvinvointikuntayhtymän lastenneuvoloissa ikäryhmälle suunnattuina vuositarkastuksina.

6.7. Oppilashuoltoa määrittävät asiakirjat

Suunnitelma	Sisältö	Laatiminen
Esiopetuksen opetussuunnitelman valtakunnalliset perusteet	Valtakunnallinen ohjeistus	Opetushallitus
Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 2013	Valtakunnallinen ohjeistus	Opetushallitus
Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden muutos / luku 5.3 Oppilashuolto ja turvallisuuden edistäminen	Valtakunnallinen ohjeistus	Opetushallitus
Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma	Seudullinen ohjeistus	FSHKY
Esiopetuksen opetussuunnitelma	Seudullinen opetussuunnitelma, joka koskee kaikkia opetuksen järjestäjiä	Seudullinen suunnitteluryhmä
Seudullinen esi- ja perusopetuksen oppilashuoltosuunnitelma	Seudullinen oppilashuoltosuunnitelma, joka koskee kaikkia opetuksen järjestäjiä	Seudullinen suunnitteluryhmä
Esiopetuksen lukuvuosisuunnitelma	Vuosittainen työsuunnitelma	Esiopetusyksikkö

7. NIVELVAIHEET

Siirtyminen kotoa tai aiemmasta varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja esiopetuksesta kouluun ovat lapselle merkityksellisiä elämänvaiheita. Onnistunut siirtyminen edistää lapsen turvallisuuden tunnetta, hyvinvointia sekä kasvu- ja oppimisedellytyksiä. Onnistuneessa siirtymässä jokaisen lapsen oppimisen polku jatkuu joustavasti lapsen tarpeista lähtevänä.

Lasta koskeva yksilöllinen tieto siirretään vastaanottavalle taholle noudattaen henkilötietojen käsittelystä, salassapidosta ja tietojen luovuttamisesta annettuja ohjeita.

Tiedonsiirto toteutetaan aina yhteistyössä huoltajien kanssa.

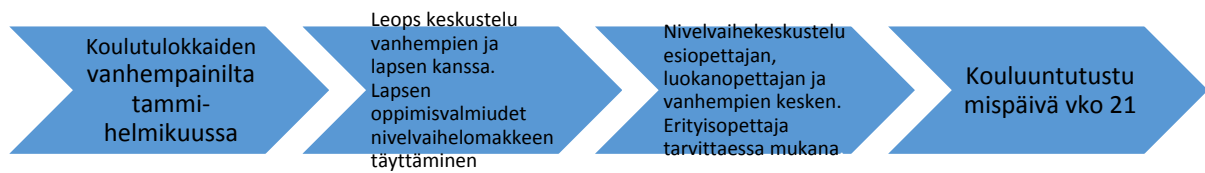
7.1. Varhaiskasvatuksesta esiopetukseen

7.2. Esiopetuksesta kouluun

Jos lapsi siirtyy toisen opetuksen järjestäjän opetukseen, aikaisemman opetuksen järjestäjän on pyydettävä lapsen huoltajan suostumus siihen, että uudelle opetuksen järjestäjälle voidaan siirtää oppilashuollon asiakasrekisteristä sellaiset salassa pidettävät tiedot, jotka ovat tarpeellisia oppilashuollon jatkuvuuden kannalta. Sen sijaan opetuksen järjestämisen välttämättömät tiedot toimitetaan salassapidon estämättä viipymättä toiselle esi- tai perusopetuksen järjestäjälle.

Esiopetus- ja päivähoitotiedot tulee pitää toisistaan erillään, koska kyse on eri tarkoituksiin kerätystä tiedosta. Päivähoidon järjestämisessä saadut tiedot siirretään esiopetukseen vain huoltajien luvalla (laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 14§ ja 15§).

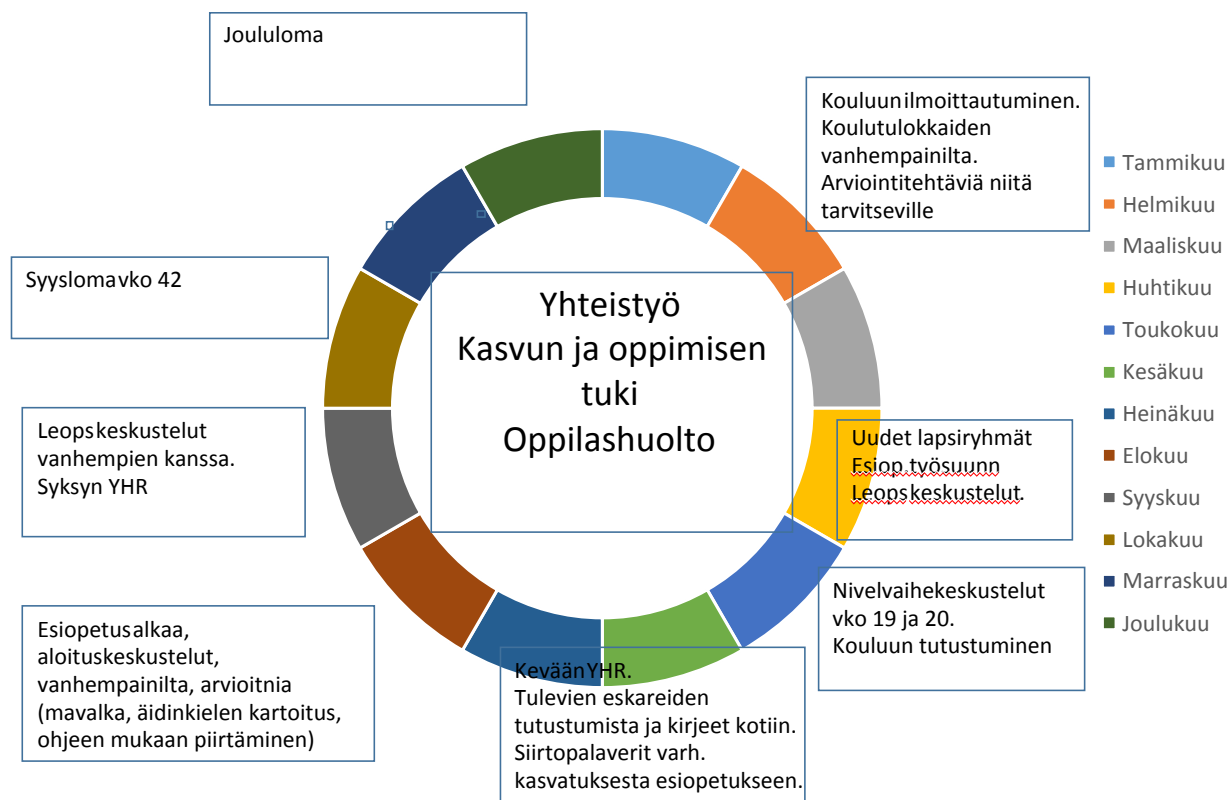
8. POISSAOLOT ESIOPETUKSESTA

Lapsen huoltajan on huolehdittava siitä, että lapsi osallistuu esiopetukseen tai muuhun esiopetuksen tavoitteet saavuttavaan toimintaan.

Vuorohoidossa olevien lasten huoltajien kanssa sovitaan yhdessä, miten lapsi osallistuu esiopetukseen.

Esiopetuksessa olevan lapsen tulee osallistua opetukseen, jollei hänelle ole erityisestä syystä tilapäisesti myönnetty vapautusta. Huoltajille on tärkeää tiedottaa esiopetuksen tavoitteista ja toiminnasta sekä säännöllisen osallistumisen merkityksestä. Koska esiopetus ei ole osa oppivelvollisuutta ja koska esiopetus ei vaikuta lapsen oikeuteen päästä perusopetukseen, voidaan riittävänä pitää, että huoltajat ilmoittavat sairauspoissaoloista sekä sopivat muista syistä johtuvista poissaoloista esiopetusyksikön kanssa. (OKM)

9. ESIOPETUKSEN VUOSIKELLO

10. LASTENSUOJELUILMOITUS JA YHTEYDENOTTO SOSIAALIHUOLTOON TUEN TARPEEN ARVIOIMISEKSI

Lapsiperheiden osalta **yhteydenotot sosiaalihuoltoon tuen tarpeen arvioimiseksi ja lastensuojeluilmoitukset** toimitetaan

- postissa osoitteeseen Lastensuojelu, Forssan kaupungintalo, Turuntie 18, 0100 Forssa (www.fshky.fi → oppaat ja lomakkeet → sosiaali- ja perhepalvelut → lastensuojeluilmoitus. [Lastensuojeluilmoituslomake](#) tai muutoin kirjattuna) TAI
- soittamalla virka-aikana numeroon **040 6485604** (puhelimeen vastaa aina lastensuojelun sosiaalityöntekijä tai sosiaaliohjaaja) TAI
- soittamalla virka-ajan ulkopuolella hätänumeroon 112, josta puhelu ohjataan Kanta-Hämeen sosiaalipäivystykseen TAI
- henkilökohtaisesti osoitteessa Forssan kaupungintalo, sosiaalivirasto, Turuntie 18

Tarvittavat konsultaatiot voi tehdä virka-ajan päivystysnumeroon **040 6485604**. Mikäli halutaan lisätietoa yhteydenoton ja lastensuojeluilmoituksen tekoon liittyen, voi lastensuojelun päällikön kanssa sopia ajankohdan, jolloin asiaa käydään läpi. Lastensuojeluilmoituksen tekoa ja yhteydenottoa sosiaalihuoltoon säätelee seuraavat sosiaalihuoltolain ja lastensuojelulain mukaiset pykälät:

1) Yhteydenotto sosiaalihuoltoon tuen tarpeen arvioimiseksi

Jos terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetussa laissa (559/1994) tarkoitettu terveydenhuollon ammattihenkilö, sosiaalikuraattori taikka sosiaalitoimen, opetustoimen, liikuntatoimen, lasten päivähoidon, pelastuslaitoksen, hätäkeskuslaitoksen, tullin, poliisin, rikosseuraamuslaitoksen, työ- ja elinkeinoviranomaisen, kansaneläkelaitoksen tai ulosottoviranomaisen palveluksessa oleva on tehtävässään saanut tietää henkilöstä, jonka sosiaalihuollon tarve on ilmeinen, hänen on ohjattava henkilö hakemaan sosiaalipalveluja tai **henkilön antaessa suostumuksensa** otettava yhteyttä kunnallisesta sosiaalihuollosta vastaavaan viranomaiseen, jotta tuen tarve arvioitaisiin.

2) Lastensuojeluilmoitus

Sosiaali- ja terveydenhuollon ja lasten päivähoidon, opetustoimen, nuorisotoimen, poliisitoimen, Rikosseuraamuslaitoksen, palo- ja pelastustoimen, sosiaalipalvelujen, lasten päivähoidon tai terveydenhuollon palvelujen tuottajan, opetuksen tai koulutuksen järjestäjän, seurakunnan tai muun uskonnollisen yhdyskunnan, kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta tarkoitettua vastaanottokeskuksen ja järjestelykeskuksen, hätäkeskustoimintaa harjoittavan yksikön, koululaisten aamu- ja iltapäivätoimintaa harjoittavan yksikön, Tullin, rajavartiolaitoksen, taikka ulosottoviranomaisen palveluksessa tai luottamustoimessa olevat henkilöt tai vastaavissa tehtävissä toimeksiantosuhteessa tai itsenäisinä ammatinharjoittajina toimivat henkilöt sekä kaikki terveydenhuollon ammattihenkilöt ovat velvollisia salassapitosäännösten estämättä viipymättä ilmoittamaan kunnan

sosiaalihuollosta vastaavalle toimielimelle, jos he ovat tehtävässään saaneet tietää lapsesta, jonka hoidon ja huolenpidon tarve, kehitystä vaarantavat olosuhteet tai oma käyttäytyminen edellyttää mahdollista lastensuojelun tarpeen selvittämistä.

Kuka päättää kodin ulkopuolelle sijoitetun lapsen tai nuoren kouluasioista?

Oppilaan ollessa sijoitettu kodin ulkopuolelle lastensuojelun avohuollon tukitoimena, vanhemmat säilyvät lapsensa huoltajina ja päättävät lastaan koskevista asioista. Avohuollon sijoitus voidaan tehdä vain, mikäli huoltajat ja 12 vuotta täyttänyt lapsi siihen suostuvat. Avohuollon sijoituksessa olevan lapsen koulu säilyy yleensä ennallaan.

Kun oppilas on huostaanotettu ja sijoitettu, vanhemmat säilyvät lapsensa huoltajina. Sosiaalihuollosta vastaavalla toimielimellä on oikeus huostaanoton tarkoituksen toteuttamiseksi päättää lapsen olinpaikasta sekä hoidosta, kasvatuksesta, valvonnasta ja muusta huolenpidosta ja näiden toteuttamiseksi tarpeellisesta opetuksesta ja terveydenhuollosta. Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä päättää lasta koskevista asioista, lukuun ottamatta lapsen nimeä, uskontokuntaa ja kansallisuutta koskevia asioita. Käytännössä sijaisperhe tai lastensuojelulaitos valtuutetaan hoitamaan lapsen asiaa. Lapsen biologiset vanhemmat otetaan mukaan työskentelyyn mahdollisuuksien mukaan. Sijaishuoltopaikan edustaja huolehtii myös yhteydenpidosta biologisiin vanhempiin ja allekirjoittaa lapsen koulunkäyntiä koskevat rutiininomaiset paperit. Sosiaalityöntekijään tulee olla yhteydessä, mikäli on kyseessä merkittävä koulunkäyntiin liittyvä asia, kuten siirto erityisopetukseen.

Sekä avohuollon sijoituksen että huostaanoton osalta yhteydenpito koululta tapahtuu suoraan sijaishuoltopaikkaan, ja sijaishuoltopaikan henkilöstö huolehtii tiedottamisesta ja käytännön järjestelyistä, esim. koulumatkoista. Mikäli sijoituspaikassa on Wilma käytössä sinne sijoitettujen oppilaiden kohdalla, yhteydenpito koulun ja sijaishuoltopaikan kanssa onnistuu myös Wilman välityksellä.

LIITTEET

LIITE 1: Suostumus oppilaan asioiden käsittelemiseen monialaisessa asiantuntijaryhmässä

Oppilaan nimi ja koulu/luokka:

Huoltajan nimi ja yhteystiedot

Suostumuksen pyytäjän nimi ja virka-asema:

Käsiteltävä asia:

Monialaiseen asiantuntijaryhmään kutsutaan seuraavat henkilöt:

Kaikkia asiantuntijaryhmän jäseniä sitoo vaitiolovelvollisuus.

☐ Suostun asioiden käsittelyyn yllä olevien tietojen mukaisesti.

☐ En suostu asioiden käsittelyyn.

☐ Suostumuksen pyytäjän allekirjoitus

Suostumus saatu suullisena

___/___ 20___ ----- ___/___
20___

Asiakkaan ja/tai huoltajan allekirjoitus

___/___ 20___ -----

Tämä suostumus on voimassa kunnes asia katsotaan loppuun käsitellyksi, korkeintaan kuitenkin kuluvan lukuvuoden loppuun asti.

LIITE 2 Konsultaatiopyyntö koulukuraattorille tai –psykologille

KONSULTAATIOPYYNTÖ koulukuraattorille

koulupsykologille

Palauta lomake huolellisesti täytettynä koulusi koulukuraattorille tai –psykologille.

Ilmoittaja: _____ Pvm: _____

Oppilaan nimi: _____

Koulu ja luokka: _____

Opettajan yhteystiedot (miten tavoittaa parhaiten, puh/sposti/Wilma)

Vanhempien nimet ja yhteystiedot:

Yhteydenoton syy

Oppilaan kanssa keskusteltu _____ (pvm)

Huoltajan kanssa keskusteltu _____ (pvm)

Oppilaan suostumus konsultaatioon Huoltajan suostumus konsultaatioon

Oppilaan aiemmat tukitoimet (koulu, koti, oppilashuolto yms.):

Muuta huomioitavaa (tarvittaessa jatka kääntöpuolelle):

Koulukuraattori/psykologi täyttää:

Ilmoitus vastaanotettu _____ YO _____ EK _____

1 pv 7 pv

Muu

LIITE 3 Suostumus lasten kuntoutustyöryhmän (laku) käsittelyyn

Forssan seudun terveydenhuollon ky.

LASTEN KUNTOUTUSTYÖRYHMÄ

SUOSTUMUS

- ☐ Suostun, että lapsen _____ (synt.aika) _____ asiaa käsitellään Lasten kuntoutustyöryhmässä

- ☐ Suostun, että asiaa hoitava työryhmä voi hankkia ja saada sekä luovuttaa toiselle viranomaiselle lasta koskevia tietoja, jotka ovat tarpeen tutkimuksia/kuntoutusta suunniteltaessa ja toteutettaessa.

Aika ja paikka

Allekirjoitukset

Nimenselvennys

Nimenselvennys

LIITE 4 Hakemus opetuksen poikkeavaan ajankohtaan